

O A:

10. EOA. (eskadrona obrněných aut) v bitvě na Sommě 30. července 1916.*)

Všeobecný útok na Sommě, zahájený 1. července brzy začíná váznout, oběti jsou čím dále větší. Dělostřelectvo již nestačí umlčet nepřátelské kulomety. Avšak je nutno podporovat palbou postup pěšáků. Angličané vyřešili tento problém zavedením tanků, jejichž úkolem bylo čistit bojiště před pěchotou a ničit nepřátelské samočinné zbraně. U Francouzů se věc dosud řeší (1916).

*) Podle „Revue de cavalerie“, roč. 44 (1934).

Útoky 9., 10. a 20. července byly vražedné pro francouzskou pěchotu. Nutno učinit alespoň něco. Tanky nejsou, jsou zde jen OA. jezdeckých divisí (v záloze stojí 5 jezdeckých divisí, každá se dvěma EOA., celkem 90 obrněných aut, z toho 60 vozů kulometných a 30 dělových).

Gen. Foch, velitel skupiny, dává veliteli IV. armády k dispozici jednu z těchto eskadron, 10. EOA.

23. července dopoledne oznamuje velitel 20. armádního sboru tuto zprávu velitelům 47. a 153. pěší divise: „K Vaší dispozici mohou být přidělena OA. jezdecká, vyzbrojená kulomety a děly 37 mm, odolná proti střelám pěchoty a bojující na silnicích. Je-li pro ně možnost použití, oznamte do 11. hod.“.

Tehdy používaná obrněná auta, měla chasiss Renault a Peugeot, motor 18—24 HP, 4 rychlosti vpřed, jednu zpáteční a provisorní zpáteční řízení. Pancíř 6 mm chránil proti obyčejným střelám pěchoty a menším střepinám granátů. Vyzbrojena byla buď dělem 37 mm nebo těžkým kulometem. Avšak střelec se zbraní, která je otáčivá, jsou chráněni jen polokruhovým pancířem ve směru palby. Shora, z boku a zezadu je střelec odkryt. Pneumatiky, obyčejné na čtyřech kolech, tím úplná závislost na cestách. Maximální rychlost asi 65 km, norm. 35 km/hod.

EOA. měla 3 čety po 3 vozech (2 kulometné, 1 dělový). Pro nastávající úkol byla každá četa zesílena jedním vozem dělovým.

Zdálo by se, že OA., která jsou výborným bojovým prostředkem při vyhledávání zpráv v pohybné válce, nemají místa ve válce zákopové, kde terén je rozbit dělostřelectvem, rozryt zákopy, kde je spousta drátěných překážek a kde silnice, na kterých se OA. jediné mohou pohybovat, jsou téměř zničeny.

Proto neudivují odpovědi, které odpoledne došly od velitelů divisí. Gen. Mangan, velitel 153 divise: „V této době pro stav cest nejsou možnosti pro použití OA. v pásmu divise.“

Generál Ponydraguin, velitel 45. divise: „Hlásím negativně co se týče použití OA. v pásmu divise.“

Nutno uznat, že prostor bojiště na Sommě je velice chudý na silnice. Podélné silnice jsou:

1. Maricourt—Hardecourt—Maurepas,
2. Maricourt—Cléry—Péronne,
3. Curlu—Cléry a
4. podél jižního břehu Sommy.

Silnice 1. a 2. jdou přes návrší a jsou téměř všude pod dobrým pozorováním Němců. Jsou vyloučeny předem.

Cesta Curlu—Cléry vede naopak pod svahek, je kryta před pozorováním z jihu a částečně i ze severu.

Cesta podél kanálu je skryta množstvím malých lesíků v bažinatém údolí Sommy.

Proto dává gen. Fayolle (od vel. IV. armády) 10. EOA. do úseku 82. p. brigády, která bude útočit podél Sommy a kde jediné možno použití OA. Všeobecný útok stanoven na 23. července. 24/7 je EOA. v této situaci: 1. a 3. četa OA. pod velením npor. Saara jsou ve Frise připraveny k postupu na silnici podél kanálu, 2. četa pod velením por. Sterlé u SV. vel. 82. p. brig. severně od řeky pro směr Curlu—Cléry. Avšak

v jakém hrozném stavu jsou i tyto dvě cesty! Jsou téměř nepoužitelné pro množství granátových jam. Štěstí, že den útoku oddálen nejdříve na 28., pak na 30. července. Tuto dobu plně využítkovali ženisté k částečnému opravení cest až k zákopu vyražení. Velitelé čet a vozů zatím provedli důkladný průzkum předpolí. Vše je připraveno, nic není ponecháno náhodě.

29/7 večer povolává gen. Bulot, vel. 82. brig. na své SV. velitele 2. čety a dává mu rozkaz pro den 30.: „Jet před útočným sledem, neutralisovat nepřátelské kulomety, zvláště kulomety z opevnění Tatoï (toto opevnění je úplně v boku a zůstalo-li by nedotčeno, ohrožuje nebezpečně útočnika), čistit nepřátelské skryty podél cesty Curlu—Cléry.“

Boj proti kulometům bude starostí OA. dělových, čištění terénu OA. kulometných. Po vyražení je předvídána zastávka na výši zákopů Albessard a zákopů Monacu, odkud budou OA. postřelovati les du Ver a stavení 7114.

Po obou stranách cesty bude útočit pěchota hned za OA. Jedna četa ženistů následuje OA., aby jim umožnila pohyb na cestě nutnými opravami.

Téhož dne dostal rozkaz (písemný) i npor. Saar: „Působit na silnici podél kanálu; odtud postřelovati všemi prostředky terén jižně od Monacu a pak západní a jižní okraj lesa Câchette. Pro opravu cesty přidělena jedna četa ženistů. Současně s OA. vyrazí 2 průzkumné lodice s úkolem čistit ostrůvky v údolí toku Sommy.

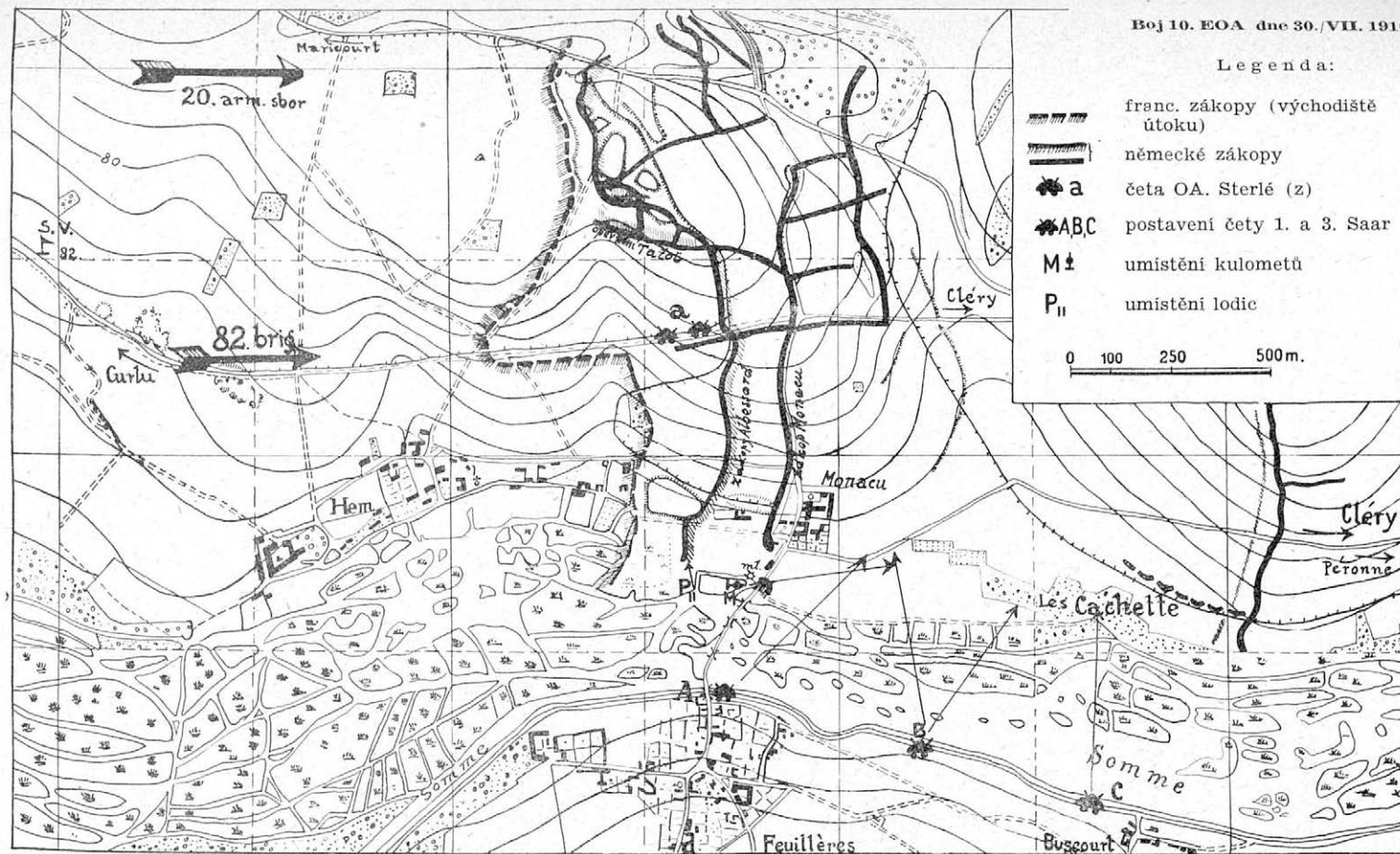
Průběh boje u čety Sterléovy na cestě Curlu—Cléry.

30/7 v 5.45 hod. odjíždí 2. četa OA. do východiště k útoku. OA. jedou zpětným chodem, aby motory nebyly vydány přímé palbě. Kulometná OA. jedou vpředu, dělová za nimi, vozy za sebou 50 m, vše připraveno k boji. Hustá mlha zakrývá bojiště, což je velikou nevýhodou, viditelnost je sotva 50 m.

V 6 hod. vyrazí pěchota k útoku. Jižně od silnice útočí 2. smíšený pluk, severně 23. a 133. p. pl. Vše hned mizí v mlze. Dělostřelectvo hned při vyražení překládá palbu (vzdálenost k předním nepřátelským zákopům je velice malá), aby neohrozilo vlastní pěchotu. Avšak toto přeložení dělové palby je signálem pro Němce, kteří ihned spouští palebnou přehradu.

Četa OA. zahájila postup současně s pěchotou a dosáhla zákopů Albessard, které podélně postřelovala. Nepřítel soustřeďuje svou kulometnou palbu na OA. Střely buší do vozů, odrážejí se od štítů před zbraněmi. Osádka, ohlušena pekelným hřmotem, ačkoliv se činí seč je, marně se namáhá umlčet nepřátelské kulomety, střílí náhodně na kulomety čelné, zatím co OA. dělová pálí na opevnění Tatoï, kde vidět mezi mlhou tu a tam se zdvihnuvší záblesky kulometů. Brzy poté spouštějí Němci i dělostřeleckou přehradu před zákopy své první linie.

Jaká je situace pěchoty? Severně od silnice ztratil první sled útočící 7. roty 133. p. pl. směr pro hustou mlhu, stočil se k severu a narazil neočekávaně na opevnění Tatoï, před kterými se zastavil v naprostém nepořádku. 2. a 3. sled, domnívaje se, že před ním postupuje sled 1., postupoval přímo na zákopy, spojující zákopy Albessard s Tatoï. Zde se

dostal do křížové palby, ztratil všechny své důstojníky a rozplynul se v granátových jamách.

Jižně od silnice se stalo něco podobného. Silná bočná kulometná palba z Tatoř, sklon terénu k Sommě a mlha zavedly čelní rotu 2. smíš. pluku vpravo, kde zůstala stát, a při utišení boje ustoupila zpět do východiště.

V mezeře mezi 133. a 2. plukem zůstala četa OA. samotna pevně na místě, snažíc se vyplnit daný úkol, který vlastně hned s počátku se stal nesplnitelným.

Zdálo se, že všechna 4 OA. jsou cílem dělostřelectva. Některou chvilí se úplně ztrácela v dýmu a prachu granátů. Z franc. zákopů s úzkostí sledován dramatický boj OA. Zdálo se, že ani jediný vůz neunikne zničení. Avšak vždy, když náraz větru rozptýlil mlhu, bylo vidět všechny vozy v plné činnosti a neporušeny. Štěstí?

Teprve v 7.10 hod. 15 cm granát zasáhl dělový OA. rtm. Valude. Silou explose vůz, ačkoli vážil 4 tuny, točil se moment ve vzduchu kolem své osy. Převrhne se? Ne, dopadl šťastně, ale je provrtán střepinami. Střelec děla zabít, nabíječ těžce zraněn. Velitel vozu rtm. Valude neztrácí duchapřítomnost, odklízí zabitého a raněného a v zápětí znovu zahajuje palbu.

Pěchota ustoupila již dávno zpět, situace čety se horší od minuty k minutě. Teprve v 7.30 hod. přinesen rozkaz k ústupu a všechna 4 OA. přes četná zranění ustupují a bez cizí pomoci dojedou do skrytu. Splnily energii velitele čety alespoň část daného úkolu. Doprovázejí zprvu útočící pěchotu, zůstávají samy 1.30 hod. vpředu v mezeře, zamezující palbou jakékoli pokusy Němců o protiútok ze zákopu Albessard. Za tu dobu vystřelily celkem 560 ran dělových a 8000 kulometných. Spojení mezi vozy bylo provedeno osobně velitelem znameními, s jednotkami pěchoty běžci.

Průběh boje čet npor. Saara.

Za svítání zaujaly druhá a třetí četa OA. východiště k útoku na výši mostů u Feuillères. (A.)

A. Čety jsou v proudu, kulometné vozy v čele, dělové za nimi, vzdálenost mezi vozy 50 m. Na mostě je četa por. Roberta s četou těžkých kulometů od 2. sm. pluku s úkolem, krýt jižní bok útočících jednotek.

V 5.45 hod. vyráží pěchota na Monacu (2. sm. pluk útočí severně od řeky). Nepřátelská děl. přehrada spuštěna téměř v zápětí na osadu Hem, les Fromage, na výchozí zákop francouzské pěchoty a na jeho předpolí. Pozorování je úplně znemožněno hustou mlhou, střílí se jen podle mapy a náhodně.

OA. přes to zahajují palbu ve směru na jižní okraj Monacu a terén východně od dvora, protože nic jiného nezbývá. Pomíjí tím alespoň částečně starost o napadení útočící pěchoty z boku.

Útok zvolna pokračuje a v 6.10 hod. dobyto Monacu.

Četa por. Roberta se připojuje k již. křídlu severně od řeky. OA. se umísťuje 500 m východně od mostu (B), aby mohla lépe podporovat bočnou palbou další postup z Monacu na les Câchette.

Hned po umístění v B dopadá na obě čtyry OA. celé krupobití střel. Není to palba pozorovaná; OA. se dostala do připravené palby německých kulometů na Feuillères. Podle směru výstřelů jsou to kulomety, umístěné pravděpodobně v jižním okraji lesa Câchette. Npor. Saar posunuje OA. blíže k Buscourt (C). V té chvíli se protrhla clona mlhy a je přesně vidět německé kulomety pálicí z místa, kde byly předpokládány. Krátký rozkaz a dělové vozy zahajují palbu na kulomety, zatím co kulomety OA. střílejí na les, kde pozorovatelem hlášeno plno Němců. Avšak mlha opět padá. Pozorování znemožněno, spojení s pěchotou žádné. Kde jsou vlastně útočící jednotky? Po vyražení z Monacu narazily na protiútok něm. praporu 103. pluku, který využil mlhy k přeskupení a k zaujetí východiska protiútokem ze západního okraje lesa Câchette.

Protiútok byl úplně překvapením. Útočící sled obchvacován z levého boku opouští dosažený terén, ustupuje nejdříve do Monacu, pak až do původních zákopů.

V 7 hod. přináší spojka npor. Saarovi hlášení o situaci. Přichází od útočících jednotek z prostoru Monacu, které opustil při vyražení německého protiútokem.

Npor. Saar má jedinou myšlenku: bočnou palbou zlomit elán nepřítele a usnadnit tak vlastní boj a ústup. Tak rychle, jak jen to dovozuje rozbitá cesta, jedou OA. zpět k mostům u Feuillères.

K 8 hod. přicházejí k poslednímu mostu zbytky dvou čet 3. praporu. Důstojníci a poddůstojníci zůstali zabiti nebo raněni na bojišti. Npor. Saar je zastavuje, vyslýchá a po zjištění situace rozhodne se udržet mosty přes Sommu (je jich celkem 5). Zbytky dvou čet převede zpět na severní břeh řeky a obsadí přístup k pátému mostu u mlýna. V tu dobu dostává rozkaz vel. 82. brig.: Udržet přechody do příchodu praporu od 229. pluku, který je v záloze západně od Feuillères.

V 10 hod. je situace tato:

Německý protiútok dosáhl původní fronty, zákopy Albessard znovu obsazeny. Francouzské ztráty jsou veliké. Vzadu za nepřítelem jsou ojedinelé francouzské částice pluků 23., 133. a 2. smíšeného, které tam zůstaly po ústupu, a drží se v očekávání nového francouzského útoku a vysvobození. Ale to již není možné. Oba protivníci vyčerpáním zastavují útoky. Na straně Francouzů nutno znovu uspořádat promíchané jednotky, nutno opravit zákopy, zvláště spojovací. Na německé straně přes úspěch všeobecného protiútokem je taková nervosita, že při sebe menším ruchu u Francouzů zahajují ihned palbu protipřípravnou, která ovšem zvětšuje ztráty. Mlha se pomalu zvedá, vítr rozhání poslední její zbytky mezi stromovým údolím.

V 10⁴⁰ hod. přichází k mostům raněný střelec od lesa Câchette. Chtěl projít bahnitým údolím. Npor. Saar zví, že v lese Câchette jsou silné nepřátelské zálohy. Menší částice že již pronikají dále na západ podél Sommy k mostům.

Všechna OA. jsou v pohotovosti na silnici východně od mostu. Npor. Saar se svým pozorovacím rojem na třetím mostě, odkud je dobře vidět na terén východně od Monacu.

V 11¹⁵ hod. se přibližuje četa nepřátelské pěchoty asi na 500 m k pátému mostu. OA. zahajují palbu překvapením z boku. Nepřítel rozprášen ztrácí se v granátových jamách anebo ustoupil.

Avšak tento malý úspěch má v zápětí těžké následky. Německé dělostřelectvo zahajuje prudkou palbu na OA., mosty, severní svahy řeky a na mlýn u pátého mostu. OA. musí ihned opustit nebezpečné místo, žádný vůz sice není zasažen, ale 3 muži jsou raněni střepinami (odkryté vozy). Zdá se, že je to palba protipřípravná.

Npor. Saar nemůže pro množství křovisk zjistit žádný větší pohyb Němců z lesa Câchette. Jisté je, že se budou chtít zmocnit nepříjemného odporu u mostu, který je ohrožuje z boku.

Ve chvíli, kdy prudkost německé dělostřelby trochu povolila, odeslal npor. Saar spojku k OA. s rozkazem, aby se čtyři vrátily na původní místo a zahájily ihned palbu ze všech zbraní na prostor mezi silnicí na Monacu a lesem Câchette, zvláště na všechna zalesněná místa. Sám jde k pátému mostu a umisťuje tam těžký kulomet tak, aby ovládal východní okraj dvora Monacu, severní okraj lesa Câchette a porost západně od něho (M).

Aby zabránil vyrazení Němců ze zákopů Alberssard na mlýn u mostu, umisťuje obě strážní lodice v zátoce západně od silnice proti zákopům (P).

Podaří se těmito, sice skvělými, ale poměrně nepatrnými prostředky zastavit připravovaný útok Němců? Těžko ocenit. Ve skutečnosti žádný útok nebyl, jen německé dělostřelectvo pokračovalo v postřelování tohoto malého koutu bojště.

Od 8 hod. ráno drží npor. Saar s OA. osamocené postavení na řece v situaci zvláště kritické pro nemožnost pohybu OA. mimo cestu. Ve 14 hod. přichází první částice praporu Sutterova 229. p. pl., rota Coron. Major Sutter má rozkaz rozšířit předmostí zmocněním se dvora Monacu. Čtyři OA. a zákopová děla u Feuillères mají podporovat útok, který stanoven na 21. hod.

Po krátkém průzkumu dává major Sutter rozkaz:

„18. a 19. rota obsadí zákopy u mostu, prohloubí je, umístí zde palebnou základnu a současně zákopy budou východištěm útoku.

1 četa 18. roty se 2 četami kulometů umístí se vpravo od mostu s úkolem zajistit příchody od lesa Câchette a krýt bok útoku.

Zákopové dělostřelectvo zahájí v 18. hod. palbu na Monacu, na tovarnu a na lesíčky kolem ní.

OA. připravena krýt bok útoku.“

Npor. Saar opouští své místo na severním břehu řeky, vrací se k vozům, které rozmisťuje do větší hloubky od mostu u Feuillères až k Buscourt.

Nejsou tak příliš vydány neustávající dělové palbě. Ve 20'30 hod. hloubku čet zmenšuje, aby dosáhl většího soustředění palby. Ve 20'40 hod., kdy je vše připraveno k vyrazení útoku na Monacu, spouští Němci prudkou dělostřeleckou a kulometnou palbu na východy z mostů severně od řeky a současně vyrazí z lesa Câchette útok v síle asi 1 praporu levým křídlem podél Sommy.

Dělová OA., kulometná OA. a kulomety 229. ihned zahajují připravenou palbu z boku na útočníka, který je v pravém slova smyslu zasypán střelami. Zastavuje se, ustupuje a v úplném nepořádku mizí v lese, pronásledován přesnou palbou dělových OA. 3 těžké nepřátelské kulomety se přiblížily asi na 300 m k mostu. Sotva zahájily palbu, začala na ně

pálit všechna 4 dělová OA. Nerovný boj trval chvilku, materiál rozbit, obsluha rozprášena.

Celkový boj útoku trval sotva deset minut.

V stanovenou hodinu, 21 hod., využívajíc lehké mlhy, vyráží 229. prapor na Monacu a za 15 min. je dvora dobyt; Němci ustoupily na sever.

Major Sutter organisuje dosažený cíl a v 1 hod. je též zjednán styk s 2. smíšeným plukem západně odtud.

Obsazením dvora Monacu nebyla ještě skončena úloha 10. EOA. Až do 2. srpna v to zůstává v prostoru Feuillères—Buscourt s úkolem, zamazit jakékoli nové pokusy Němců o vyrazení z lesa Câchette.

Celkový přehled.

Během čtyřdenního boje, ačkoliv EOA. byla v postavení mezi Feuillères a Buscourt pod silnou dělovou palbou, způsobila nepříteli těžké ztráty, neutralisovala jeho kulometry, zastavila všechny protiútoky a zúčastnila se velikou měrou dobytí Monacu. Bylo vystřeleno 11.500 granátů a 78.000 kulometných nábojů.

Jedinou možností uniknout zásahům nepřátelského dělostřelectva bylo stále manévrování, což ovšem vyžadovalo od obsluhy velké námahy. Cesta podél kanálu byla samá díra a neustálá dělová palba sotva upravenou silnici ničila znovu. Pohyb po ní působil veliké nesnáze.

Ztráty na malou poměrně osádku vozu — 60 mužů celkem — byly veliké. 10 mužů vyřadeno, z toho 1 zabit a 9 raněných evakuováno.

Co se týče materiálu, neutrpěl žádné větší škody nepřátelskou palbou. Avšak byl unaven špatným stavem cesty a neustálým projížděním jam.

To jsou celkové výsledky EOA., dosažené v době úplné války zákopové. Výsledky, které přesvědčují nejhorší skeptiky. Nechme stranou četů Sterléovu a všimněme si čtyř Saarovy; 8 OA. bezpodmínečně vázaných na cestu, představuje, ačkoliv jsou odděleny, veliké cíle, výborně viditelné nepřitelem. Po 4 dny bojují na úseku asi 1000 m bez jediného plného zásahu. Hustá mlha, porost a bahnité údolí řeky byly ovšem výhodné okolnosti. Ztráty na lidech a materiálu vyvážily plně úspěch.

Použití 10. EOA. nezůstalo bez povšimnutí. Gen. Foch, velitel skupiny severní armády, dal si předložit relace o činnosti EOA., které HVOA. dalo uveřejnit jako vzorný příklad pro činnost OA. i v takové situaci, jako bylo zde v zákopové válce.

Bylo to první použití OA. v bitvě. Pokus, kterého se zúčastnila malá jednotka, ačkoli v tu dobu bylo v prostoru Sommy 5 jezd. divisí a každá z nich měla 2 esk. OA., celkem 90 OA. (60 kulometných a 30 dělových vozů).